

ESPON 2013 Programm

Euroopa visioonid ja territoriaalsed stsenaariumid

ET2050

Territorial Scenarios and Visions for Europe

Rakendusuuring

Kokkuvõte

2014

EUROOPA LIIT
Osaliselt finantseerinud Euroopa Regionaalarengu fond
INVESTEERING TEIE TULEVIKKU

Sissejuhatus

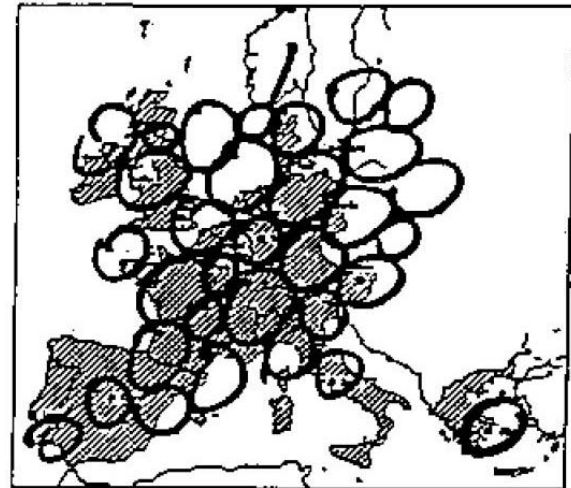
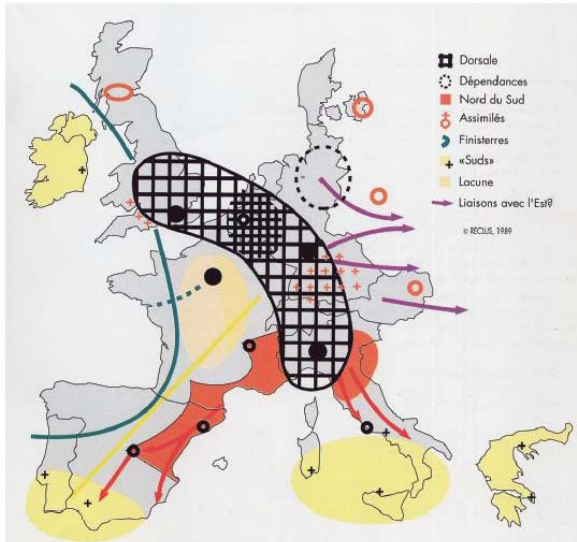
Euroopa territoriaalse arengu ja ühtekuuluvuse edendamise eeldab tulevikku suunatud ja integreeritud visiooni Euroopa arenguperspektiividest. ET2050 koostas Euroopa territoriaalse visiooni, kaasates sidusrühmi nii üleeuroopalisel, riiklikul kui ka regionaalsel tasandil. ESPONi visioon on strateegiline, võimaldades suunata riikidevahelist arutelu territoriaalsetest arengutest, aidates kaasa nutikale, säästvale ja kaasavale arengule Euroopa Liidus. Eesmärkideks on tuua parimaid näiteid Euroopa territoriaalse ühtekuuluvuse ja teiste poliitiliste eesmärkide saavutamisest, et pakkuda arenguvariante Euroopa 2020 strateegia elluviimisel, regioonide püüdlustes territoriaalselt polütsentristlikuma, mitmekesisema ja jätkusuutlikuma Euroopa suunas – sõltumata riikide ja regioonide sisemistest erisustest.

Euroopa suundumused

Visioon Euroopa tulevikust pakub viise, kuidas tekitada seni killustatud haldusstruktuuris ühtsust. Eurooplased on muutunud palju liikuvamaks ning sotsiaalsete ja majandussuhete hulk Euroopa suurte linnade ja ülejäänud maailma vahel on hüppeliselt kasvanud viimase 20 aasta jooksul. Kuid piiriülesed funktsioonid töötavad endiselt vaid tugevates piirkondades, kus need on ajalooliselt kinnistunud. Mujal Euroopas esinevad jätkuvalt rahvusriiklikud hoiakud ja eelarvamused, ka seadusraamistiku erinevustest tulenevad takistused. Seetõttu on ESPONi visiooni peamisteks märksõnadeks avatus ja sidusus, mis võimaldavad Euroopal rakendada seni kasutamata potentsiaali.

Euroopa ühtekuuluvuspoliitikat on seni osalt seganud konkreetsete eesmärkide puudumine. Vaid ainult loetud Euroopa poliitikavaldkonnad, nagu näiteks transport ja energeetika, on arenenud kindlate eesmärkide suunas, mis kinnitab vajadust territoriaalsete visioonide, plaanide ja uuringute järele, mille eesmärgiks on ühelt poolt aidata kaasa tihedamale valdkonna-poliitikate sidususele, teisalt leida parim viis, kuidas jaotada Euroopa struktuuri- ja ühtekuuluvusfondi finantsressursid otstarbekalt erinevate sektorite ja territooriumite vahel.

Riikide ja regioonide planeerimistraditsioonid on erinevad nagu erineb ka institutsiooniline raamistik valdkondlike poliitikate koordineerimiseks ja territoriaalseks arenguks. Ometi on üleriigilistes plaanides ja visioonides märkimis-väärseid sarnasusi ja ühisosa, mis kõik toetab mitmekeskuselise linnavõrgustiku edasiarendusi Euroopas.

Europa territoriaalsed trendid ('Sinine Banaan', Brunet 1989) and polütsentrilise Euroopa visioon ('Viinamarjakobar', Kunzmann and Wegener, 1991)

Makroregioonide ja riikide territoriaalsete visioonide kollaaž (2014)

Euroopa tulevikuproгноosides keskendutakse järgmistele väljakutsetele ja arenguvõimalustele:

- Regioonide ebaühtlane majanduskasv;
- Vananev rahvastik, mis tõstab tuntavalt tervishoiu- ja sotsiaalteenuste nõudlust ja kulu;
- Püsiv tööpuudus, mis langetab palgataset ning soosib euroopa-sisest töörännet;

- Jätkuv linnastumine, eriti valg- ja eeslinnastumisena;
- Energiatarbimise järk-järguline vähenemine tänu energiatõhususe ja –säästlikuse suurendamisele, samuti süsinikuheite vähendamine tänu rohelistele tehnoloogiatele;
- Maailmamajanduse raskuskeskme nihkumine Aasiasse;
- Kliimamuutus, mis mõjutab kõige negatiivsemalt Lõuna-Euroopat;
- Euroopa transpordivõrgu areng.

Kolm territoriaalset stsenaariumi

ET2050 projekt töötas välja kolm territoriaalset stsenaariumit:

A: Euroopa metropolide eelisarendamine, mis hõlmaks endas pealinnade ja globaalsete suurlinnade toetamist globaalse konkurentsi-võime kasvatamise eesmärgil;

B: Regioonikeskuste eelisarendamine, mis visandab pildi tasakaalustatud polütsentristlikust Euroopast, kus kasvu veavad regioonilinnad;

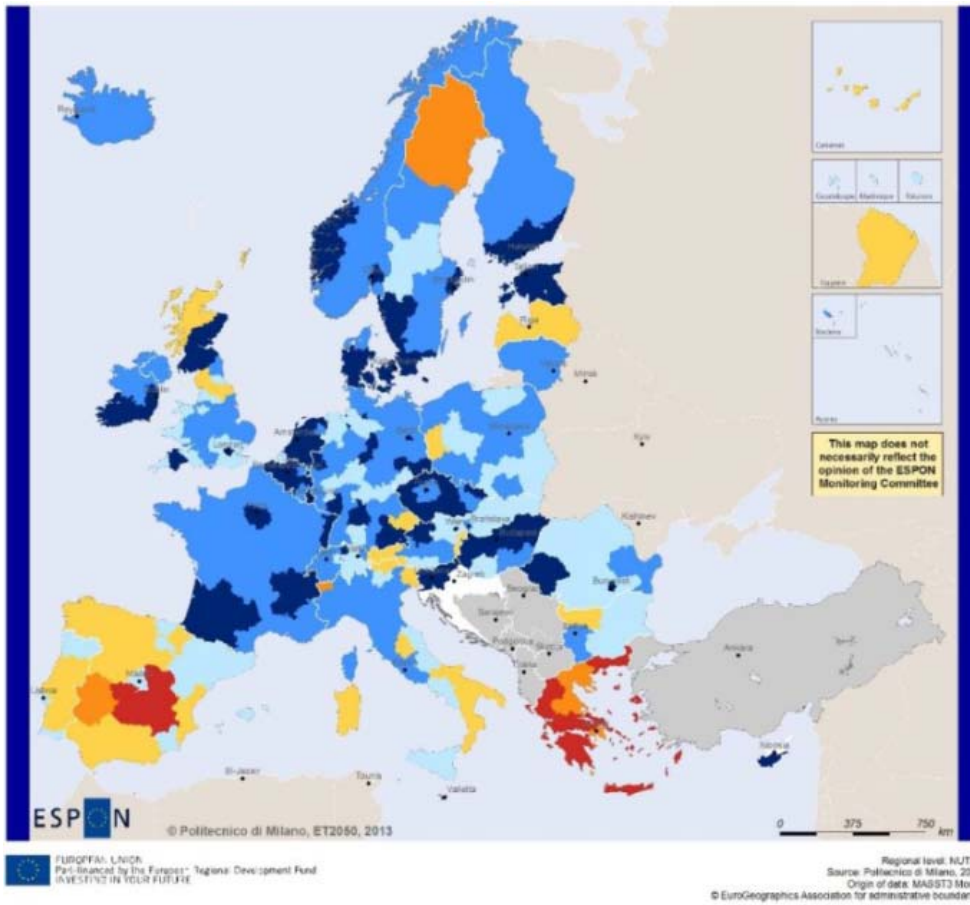
C: Väikelinnade ja vähemarenenud regioonide eelisarendamine: tugevneb regionaliseerumine ning piirkondade spetsialiseerumine. Antud stsenaarium eeldab säästlikumaid liikumismustreid kliimamuutuse poliitikate ja energiadefitsiidi tõttu.

Kolm territoriaalset stsenaariumi: suurlinnade, regioonilinnade ja vähemarenenud regioonide Euroopa

Scenario	Competitiveness		Cohesion		Sustainability	
	GDP/capita (Euro vof 2010) 2051	Change in GDP/capita 2013-2051 % p.a.	Coefficient of variation GDP/capita 2051	National polycentricity 2051	Energy use of transport (M.J./Einw/y) 2051	CO ₂ emission by transport (t/capita/y) 2051
Baseline	42,897	+1.43	50.3	65.1	32.2	1.31
MEGAs A	43,988	+1.50	54.4	62.1	36.0	1.46
Cities B	43,463	+1.47	50.7	65.2	33.9	1.38
Regions C	43,078	+1.45	50.1	65.7	35.3	1.44
Economic recession A1	31,636	+0.63	54.6	62.1	33.2	1.35
B1	31,254	+0.59	50.8	65.2	31.6	1.28
C1	30,978	+0.57	50.2	65.7	32.8	1.34
Technology advance A2	53,548	+2.03	50.7	62.1	30.6	1.24
B2	52,922	+2.00	47.2	65.3	28.7	1.16
C2	52,436	+1.97	46.5	65.8	29.9	1.22
Energy/climate A3	41,190	+1.33	56.5	63.2	22.1	0.86
B3	40,810	+1.30	52.5	65.6	22.1	0.85
C3	40,571	+1.29	51.8	65.8	23.1	0.89

ET2050 stsenaariumite võrdlus kolmes aspektis.

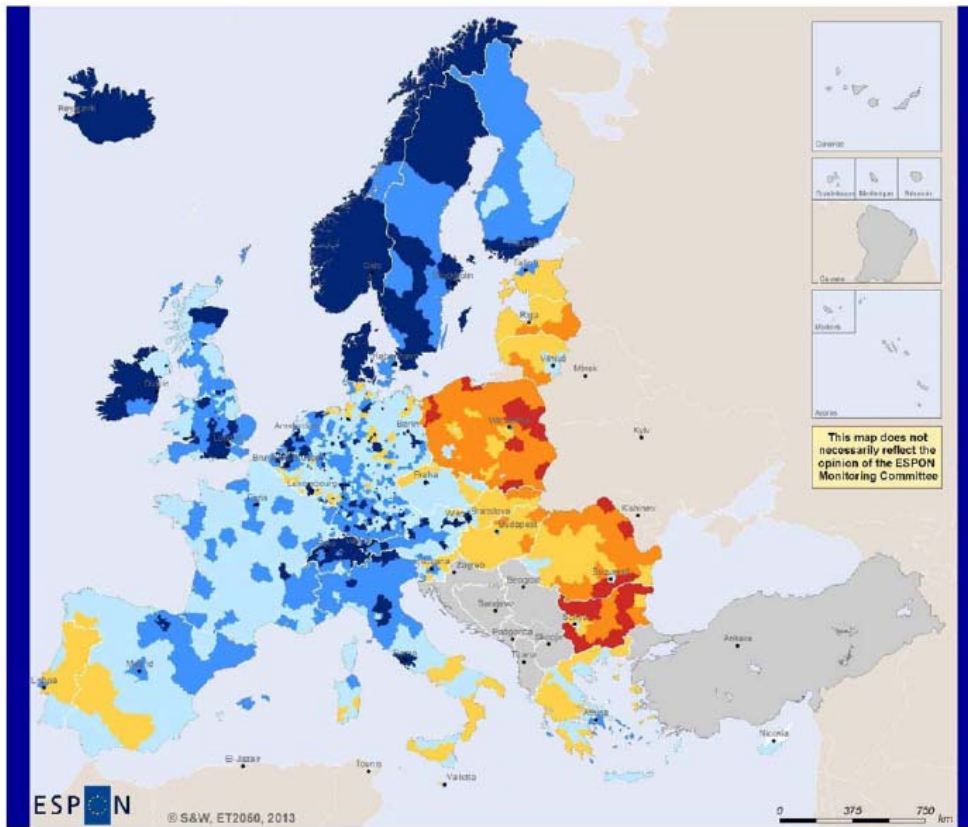
GDP Growth annual average rate (Units: %)

Results obtained by MASST3 forecast model

- < 0%
- 0% - 0,5%
- 0,5% - 1%
- 1% - 1,5%
- 1,5% - 2%
- > 2%
- No data (ESPON space)
- No data (No ESPON space)

Economic growth at very different speeds, leading to an increase in inter-regional economic disparities. Number of regions below to 1% of GDP growth: 45 (16%). ESPON Space annual average GDP growth rate: 1.89%
 MASST3 is an econometric, macroeconomic, sectoral, social and territorial model. It has been upgraded to explicitly take into account the impact of the current economic crisis.

Prognositav majanduskasv aastateks 2010–2030 MASST3 mudeli alusel.

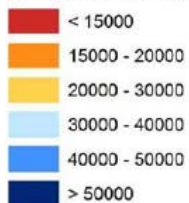

EUROPEAN UNION
Part 1 financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

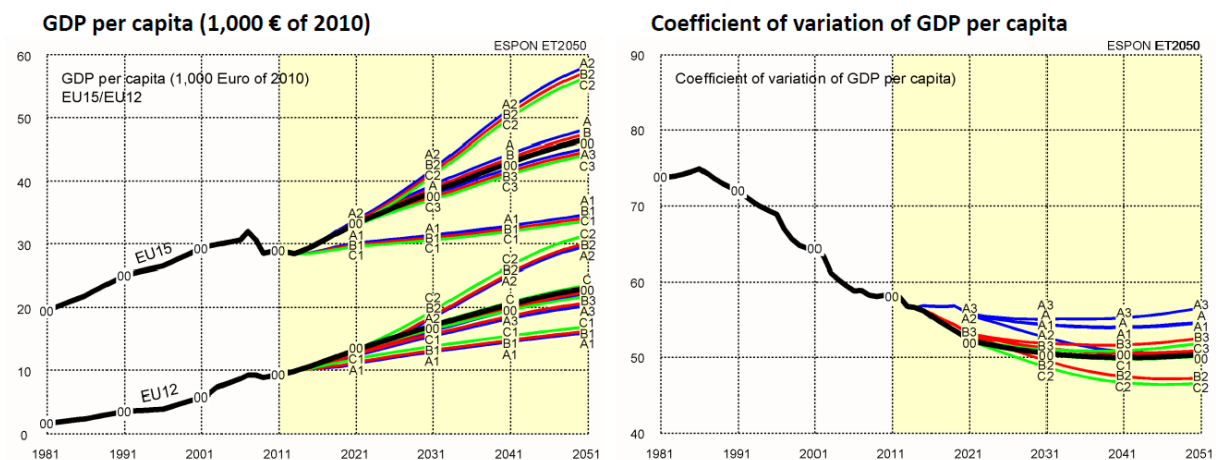
Regional level: NUTS3
Source: Spiekermann and Wegener
Urban and Regional Research (S&W) 2013
Origin of data: SASI Model 2013
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

GDP per capita (Units: € of 2010)

Results obtained by SASI forecast model

Prognositav majanduskasv aastateks 2010–2050 SASI mudeli alusel.

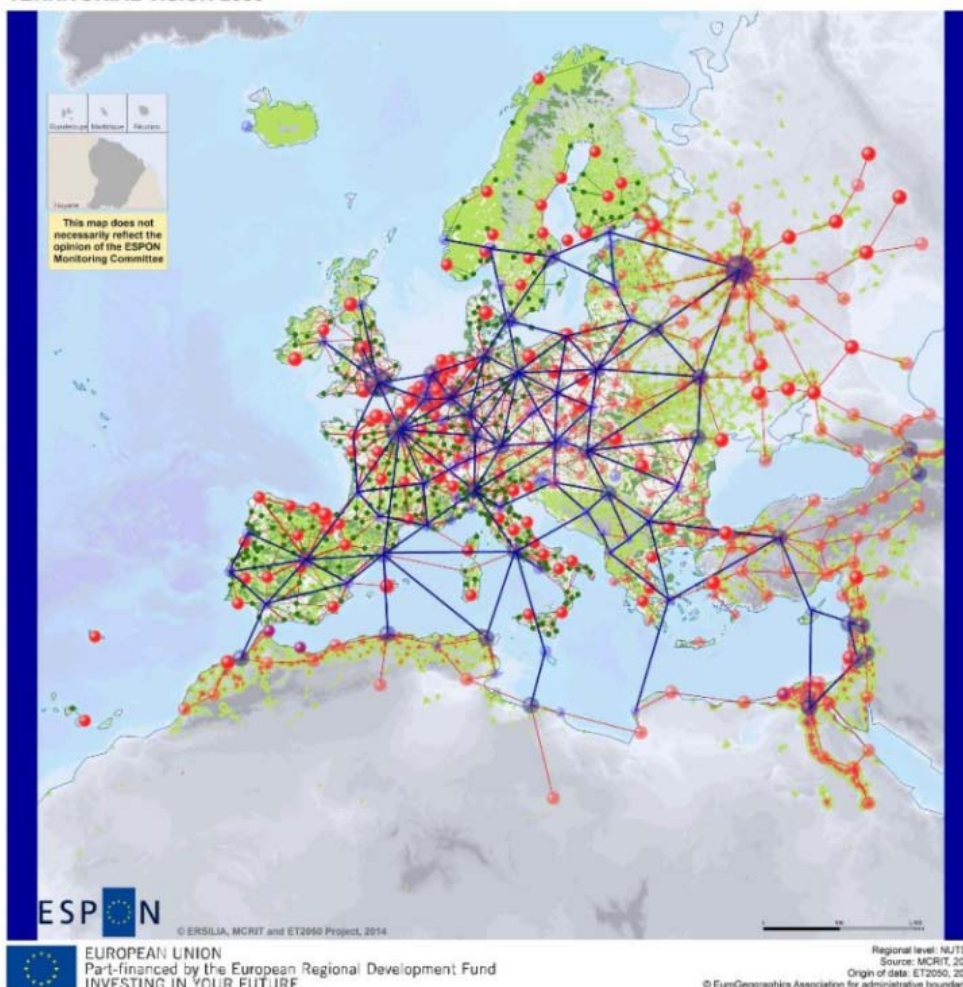
SKT elaniku kohta ja selle muutus 1981-2051 SASI mudeli järgi

Territoriaalne Visioon: Euroopa avatuks ja mitmekeskuseliseks

Avatus on vajalik eeltingimus, et Euroopa linnad ja piirkonnad saaksid ära kasutada oma arenguvõimalused, mille on loonud globaalmaajanduses ja tehnoloogiline areng. Pikaajaline jätkusuutlik areng sõltub sisemiste ressursside ärakasutamisest ja tasakaalustatud arengust, aga ka arengutakistuste kõrvaldamisest Euroopa sisepiiridel ning Vahemere ja idapoolsete naaberriikidega koostööst.

Mitmekeskuselisus on vältimatu arenguvõimaluste laiendamiseks kõigisse Euroopa linnadesse ja piirkondadesse, edendades säästvat arengut, suurendades regionaalset mitmekesisust ning järkjärgult vähendades piirkondlikke erinevusi. Mitmekeskuselisuse samm-sammuline suurendamine eri territoriaalsetel tasanditel võimaldab saavutada parima regionaalse tasakaalu kahjustamata üldist majanduskasvu. Poliitikad peavad olema suunatud linnauuendusele, võrgustamisele, sidudes linnad omavahel nii regionaalsel kui globaalsel tasandil. Resursside säästvaks majandamiseks tuleb muuta asustussüsteemi kompaktsemaks ja jätkata nutikate linnade põhimõtte juurutamist.

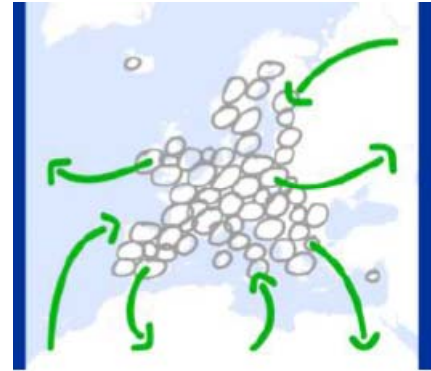
TERRITORIAL VISION 2050

Avatud ja polütsentrilise Euroopa visioon

Aregutee ühendades Euroopa globaalsed

Euroopa ühisturg võttes appi tehnoloogilise innovatsiooni ja kõrge tootmis taseme peab suutma realiseerida ennast globaalmajanduses. Eriti oluline on avatus Euroopa sisepiiridel ning koostöö Vahemere ja idapoolsete naaberriikidega.

Aregutee koostööks lähiregioonidega

Euroopa integratsioon lähiregioonidega vähendab majanduslikku lõhet lähiriikidega ja avab ühiseid arenguvõimalusi. Lähiregioonide poliitika eesmärk on pakkuda Euroopa linnadele ja piirkondadele lähiregiooniga ühiseid transpordi-, energia- ja telekommunikatsioonivõrke, mis peaks olema prioriteetseks arengusuunaks strateegilistele piirialadele.

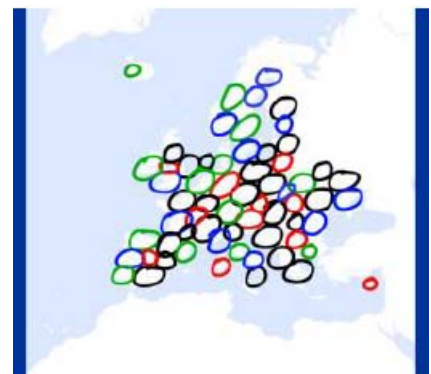

Peamised poliitilised meetmed peaksid keskenduma EL laienemisele ning turgude edasisele integreerimisele ja liberaliseerimisele. Poliitiliste tegevuste vastutus lasub peamiselt Euroopa institutsioonidel, aga ka rahvusvahelistel institutsioonidel (nt spetsialiseeritud ÜRO asutused), samuti peab arengut lükkama piiririigid ja –regioonid. Lühikeses ja kesk-pikas perspektiivis peavad poliitikad toetama turgude integratsiooni, investeringuid taristusse ning piiriüleste vööndite koosarendamise strateegiaid. Pikemas perspektiivis tuleb süvendada turgude integratsiooni ning EL laienemist.

Aregutee piirkondade mitmekesisuse avamiseks ja siseressurssidel põhinevaks arenguks

See arengutee edendab Euroopa regioonide tasakaalustatud arengut, muutes Euroopa regionaalselt tasakaalustatuks, pakkudes võrdväärseid arenguvõimalusi ning astudes samme vähemarenenud piirkondade diskrimineerimise lõpetamiseks.

Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb avada regioonide sisemine potentsiaal, parandada piirkondlikku infrastruktuuri toetus ja pakkuda piisavalt üldteenuseid, seda eriti hõredalt asustatud ja vähem ligipääsetavates piirkondades. Suunatud poliitilised sammud peavad püüdma leida lahendusi spetsiifilistel aladel nagu saared, Kaug-Põhi, äärelised alad või mägi-alad.

Poliitiline vastutus tuleb jagada kohalike ja / või piirkondlike omavalitsuste ning kõrgemate riiklike asutuste vahel (st liikmesriigid ja EL). Mobiliseerides võtmeosalisi tuleb riigil läbi viia analüüs ees seisvatest väljakutsetest ja erivajadustest. Kohapõhises lähenemises tuleb arvestada rahaliste vahendite kättesaadavust, luua sobiv rahastamisskeem ning kohandada kohalikud arengud vajalikeks tegevusteks.

Lühikeses ja keskpikas perspektiivis tuleb reformida struktuurifonde ja Ühtekuuluvusfondi ning neid paremini kooskõlastada Põllumajandusfondidega, et teha investeeringuid sisemise arengu avamiseks. Pikemas perspektiivis peavad linnad ja piirkonnad koostama integreeritud territoriaalse arengukava, mis on aluseks piirkondadevahelisele koostööle ja valdkonnapoliitikate koordineerimisele.

Arenguteed tasakaalustatud linnastruktuuri toetuseks

Tasakaalustatud linnastruktuuri peamine eesmärk on tugevdada teiseid linnu, et saavutada linnavõrgustike tõhusam areng. Peamised poliitilised meetmed peavad olema suunatud säästva linnamudeli edendamisele, mis oleks ühildatud majanduskasvu, sotsiaalse heaolu ja keskkonnasõbralikkusega. Linnavõrgustike integratsiooni suurlinnapiirkondade ja ka teisest linnapiirkondade vahel peab olema suunatud jätkusuutlike majanduslike arengute sünergiatele.

Poliitilise vastutus tegevuse eest lasub peamiselt kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel, sealhulgas suurlinnapiirkondade ühistel juhtasutustel. Riiklikud ja EL organid on otsustav roll majandusliku infrastruktuuri investeeringute jaotamisel.

Lühikeses ja keskpikas perspektiivis, Ühtekuuluvuspoliitika linnamõõdet tuleb edasi arendada nutikaks linnauuenduseks, sealhulgas eeslinnades. Pikemas perspektiivis tuleb luua linnapiirkondades koostöösüsteem, mis hõlmaks suurlinnu, regionaallinna ning neid ümbritsevad maapiirkondi. Poliitilisi meetmeid tuleb rakendada funktsionaalsetes piirkondades, mitte piirdudes haldusüksusega.

Arenguteed säästvaks loodus- ja kultuurivarade majandamiseks

Eesmärgiks on kaitsta loodusvarasid ning hallata ökosüsteemi teenuseid säästvalt nii linnapiirkondades kui maapiirkondades.

Peamised poliitilised meetmed, mis tuleb rakendada, on vähendada kontrollimatut valglinnastumist ning edendada kompaktset linnaarengut sidusalt planeeritud linna- ja linnalähikeskkonna ning hea ligipääsetavusega, viia miinimumini ehitatud pindade laienemine, mis kontrollimatult toimub põlistel loodusaladel, põhjustades elupaikade killustumist ning kõrge viljakusega põllumajandusmaade vähenemist. Erilist tähelepanu tuleb pöörata kaitse all olevale stressitundlikele aladele linna piires ja rannikualadel. Rohevõrgustiku arendamine metsauuendustega ning põllumajandusmaa taastamine on vajalik nii tiheasustuses kui hõreasustuses. Üldiselt osutuvad maakasutuse ja territoriaalse arengu meetmed hädavajalikud ka kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisel.

Poliitilise tegevuse vastutus lasub nii Euroopa institutsioonidel ja kohalikel omavalitsustel. Rahvusvahelist koostööd tuleb teha ökosüsteemi teenuste korraldamisel, sealhulgas vesikondade

majandamisel ja üleujutuste vältimisel, õhu kvaliteedi tagamisel, süsiniku sidumisel ning toidu ja bioenergia tootmisel.

Lühikeses ja keskpikas perspektiivis, Euroopa struktuurifondide ja Ühtekuuluvusfondi ning Põllumajanduse Fondide uuendamine on soodustanud maastiku ja ökosüsteemide planeerimist ja säästvat majandamist. Tuleb suurendada riiklikke investeeringuid maa ostudeks, kus on võimalik linnastumise surve. Pikemas perspektiivis tuleb rohevõrgustikud välja arendada sidusalt Natura 2000 aladega ning võtta vastu looduskaitse ja haldamise plaanid.

Uue põlvkonna ühtekuuluvuspoliitika

Uue põlvkonna ühtekuuluvuspoliitikas tuleb tegeleda uute väljakutsetega. Struktuurifonde ja Ühtekuuluvusfondi tuleb sisse viia tugevam piirkondlik lähenemine, soodustada arengut integreeritud arengukavade alusel, tõstes kohalike ja piirkondlike omavalitsuste võimekust ärikeskkonna ja ettevõtluse edendamiseks. Euroopa fondid peaksid olema tundlikumad makromajanduslikele tsüklitele, samuti Euroopa turgude järkjärgulisele avamisele ülemaailmsele konkurentsile. Struktuurifonde ja Ühtekuuluvusfondi tuleb paremini koordineerida Maaelu Arengu Põllumajandusfondiga (II samm). Riikide piirialasid tuleb arendada Läänemere piirkonna, Doonau piirkonnas, Must meri, Aadria mere ja Joonia mere piirkonna, Alpide, Vahemere lääneosa makroregionaalses geograafilises mõõtkavas ning just makroregionaalselt välja töötada integreeritud ruumilise arengu poliitika.

Tuleb luua solidaarsusfond, et toetada riike ja piirkondi, kus ühise poliitika elluviimine kulukam, sh tingituna tingimuslikkuse reeglitest. Solidaarsusfondi peamine eesmärk peaks olema tasandusfondi vahendite ümberjaotamine, et hüvitada ELi ühiste prioriteetide täiendavad rakendamiskulud.

Tuleb koostada integreeritud strateegia vormis raamdokument, mida saaks kohaldada kogu Euroopa Liidu territooriumil, mis ühitaks territoriaalse ühtekuuluvuse eesmärgid konkurentsivõimega, kehtestada terve hulga territoriaalse tingimusi EL valdkondlike poliitikate rakendamiseks. See peaks sisaldama igas planeerimise etapis ka territoriaalsete mõjude hindamist. Integreeritud strateegiad loovad võimaluse paremini koordineerida Euroopa poliitika, tekitada sektorite vahelist sünergiat, eelkõige aga tekitaksid Euroopa fondidesse selge territoriaalse mõõtme, kuidas arendatakse taristut, arendatakse transpordi- ja energiavõrku ja keskkonnakaitset. Makroregionaalsed strateegiad on loonud eelduse riikidevaheliseks regionaalarengu koostööks, mis on hea valitsemistava laboriteks. Läänemere piirkonnalt on palju õppida, kuidas optimaalselt sobitada probleemruumi ja otsustusruumi tõukefondide energia-, transpordi-, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia ning keskkonnaküsimustes.

Euroopa territoriaalne areng on ikkagi lõpuks Euroopa poliitika, mille keskseks probleemiks on territoriaalne haldus ja valitsemine, valdkondlike poliitikate ühildamine ning fondide tõhusam jaotus ning halduskorraldus. Tunnustades Euroopa ruumilist mitmekesisust ei ole üleilmastumise tingimustes fondide senised jaotuspõhimõtted enam tõhusad ega asjakohased. Euroopa territoorium vajab strateegilist planeerimist, mis põhineb üldisel visioonil, kuidas regionaalsete ruumilise arengu plaanide kohaselt paremini toetada ja koordineerida Euroopa poliitikaid. Eesmärk on mitmetasandilise valitsemine, mis võimaldaks territoriaalset planeerimist ja koostööd.